

маъно халтаси, балки текстни ўқиш жараёнидаги қадам бо қадам моҳиятини англаш санъатихамдир.

Георг Гадамер бу ҳақда ғаройиб фикрни эътироф этиб: “Текст бу унинг мавжудлигида эмас, балки унинг ўйга чўмдира олиши билан изоҳланади, - дейди.

XX аср охирларига келиб, герменевтика, таржима назарияси ва практикасида кенг қўлланила бошлади. Бунга сабаб таржима, мазмун, мақсад ва вазифасига кўра герменевтикага жуда яқин туради. В.И.Карасик берган таърифига кўра эса, герменевтик дискурсининг моҳияти текстдаги баъзи бир, ноаниқ, кўз ва ақл илғамас маъноларни изоҳлашдир, - дейилади. Биз ҳам В.И.Карасикнинг герменевтикага доир ушбу қарашларини эътироф этган ҳолда ўз фикримизни баён этишда давом этамиз.

Минг йиллик тарихга эга бўлган филологик изланишларда бадиият масаласи ҳам ҳамиша шеър аҳлининг диққат марказида бўлиб келган. У ёки бу ижодкор салоҳияти ҳақида сўз борганда, унинг нималарни тасвирлагани эмас, асосан, қандай тасвирлаганига эътибор қаратилган. Жумладан, адабий асарларда шеърини санъатлардан фойдаланиш маҳорати ҳамма асрларда бадиий санъаткорликнинг асосий қирраларидан бири сифатида баҳоланган.

Шундай экан, қайси бир шоир ижодига, қайси бир бадиий асарга баҳо берилар экан, ижодкор ифодалаётган ғоя ўз аксини топган ижтимоий-сиёсий, фалсафий-ахлоқий, маърифий-тарбиявий муаммолар моҳияти ва кўлами, бадиий тимсоллар жилоси билан бир вақтда қўлланган шеърини санъатларнинг ранг-баранглиги, мантикий асосланиши, асар мазмунини очишдаги ўрни ва аҳамияти каби масалаларга ҳам алоҳида диққат қилинган.

Шу ўринда таниқли адабиётшунос олим Д.Қурононов бугунги кун шеърлари таҳлилида: “Демак, шоир ўзи хоҳлаган йўсинда эмас-ўқувчиларнинг миллий, ахлоқий, эътиқодий қарашлари доирасида, уларнинг шаъни, ғурури, туйғуларини оғринтирмайдиган тарзда ифодалашга бурчли.

Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб, фанда лингвопоэтик ва поэтик муаммолар маълум даражада ўз жавобини топганини эътироф этишимиз мумкин. Бироқ, бугунги кундаги интеграциялашув жараёнидаги эҳтиёж лингвопоэтика тараққиёти учун ҳам бу борада тўпланган билим ва тажрибалар етарли эмаслигини кўрсатади. Бу эса, шунингдек, лиро-эпик жанрлар таҳлилининг янгича талқинини, айнан, тизимли асосда тадқиқ этилиши ва монографик тадқиқот объекти сифатида тавсифлаш, муайян давр ёзма дostonлари бадиий такомилини ўзбек менталитетига хос илмий тафаккури, миллий-руҳий дунёси ва соғлом ижтимоий турмуш тарзи ривожини билан биргаликда ўрганиш, жаҳон филологиясини бундан хабардор қилиш заруратини келтириб чиқаради.

Шунингдек, халқ оғзаки ижоди намунаси бўлган дostonлардан фарқли равишда, айнан, ўзбек ёзма дostonлари, айниқса, мустақиллик йилларида ўзбек ижодкорлари томонидан яратилган дostonларнинг лингвопоэтик тадқиқи уларнинг бадиий-эстетик қиммати, бадиий таъсир кучини белгилаш ва янги хулосалар чиқариш имконини беради.

Жамиятда содир бўладиган ҳар қандай жараён муайян жамиятнинг барча соҳаларида ўзига хос ўзгариш ясаши табиийдек, мустақиллик даврида яратилган ёзма дostonлар ҳам мана шундай ижобий ўзгаришларга бой бўлиб, ўрганиш учун ўзига хос муҳим ва қимматли манба ҳисобланади.

Баъзан тарихий, баъзан бугунги кун руҳи билан суғорилган, ижтимоий ҳаёт муаммоларини ўзида акс эттирган, мустақиллик даврида яратилган дostonлар, ўйлаймизки, ўзбек филологиясига лингвопоэтик ҳамда поэтик нутқ таҳлили муаммоларини ҳал қилишда кўплаб маълумотлар беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Арасту. Поэтика. Ахлоқи кабир. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2004; Абу Наср Фаробий. Фозил одамлар шахри. – Тошкент: Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1993; Абу Али ибн Сино. Фонетика ҳақида рисола. – Тошкент: Ўзбекистон, 1979.

2. Абдулла Орипов. Танланган асарлар. Иккинчи жилд. Т., 2001. – Б. 389.

4. lib.uzbender.ru/article.php?id=4597 library.ziyonet.uz/ru/book/57314

5. Д. Қуроноф. Шеърда мантик керакми?. Шарқ юлдузи-2/2017. – Б. 138.

6. Ҳамид Олимжон. Мукамал асарлар тўплами. 10 томлик. – Т.: Фан, 1982. 6-т. 63-бет.

7. Қаранг: Гегель”Эстетика. Санъат ва бадиий ижод фалсафаси”. (Ўзбек тилига Абдуллаев М. таржимаси.) I-том. – Тошкент. 2012.

8. Ахманова О.С. К вопросу о слове в языке и речи// Доклады и сообщения филологического факультета. Вп. 5.-М., 1984.-С. 58., Задорнова В.Я. Восприятие и интерпритация художественного текста.-М., 1984.-С.с. 109-119., Алексеев М.П. Пушкин и мировая литература.-Л., 1987. С.с. 110-111

11. Қурбонова М.О. Мустақиллик даври дostonлари лингвопоэтикаси.-Халқаро “Классик” нашриёти, 2021.

STOL TENNIS SPORT O'QUV MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK HARAKATLARINI
BAHOLASHNING ILMIY-NAZARIY MUAMMOLARI

Tangribergenov Umid Ismailovich

*Abu Rayhon Beruniy nomidagi**Urganch Davlat universiteti**umidtangribergenov5@gmail.com***Kirish.**

Stol tennisi, o'zining yuqori tezligi, murakkab texnik elementlari va dinamik taktikasi bilan ajralib turadigan sport turi hisoblanadi. Sportchilarning musobaqalardagi muvaffaqiyati ularning texnik va taktik tayyorgarlik darajasiga bevosita bog'liq. Biroq, xalqaro musobaqalarda milliy terma jamoalarning nisbatan past natijalari, ko'pincha, o'quv-mashg'ulot jarayonidagi tizimli xatolar va texnik harakatlarni baholashdagi ilmiy asoslangan yondashuvlarning yetishmasligini ko'rsatadi [1]. Ushbu holat, stol tennisi sport o'quv mashg'ulotlarida texnik harakatlarni baholashning ilmiy-nazariy muammolarini chuqur o'rganish zaruratini keltirib chiqaradi.

Texnik harakatlarni samarali baholash, sportchilarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, mashg'ulot dasturlarini optimallashtirish va ularning individual rivojlanishini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. An'anaviy baholash usullari ko'pincha subyektiv xarakterga ega bo'lib, murabbiylarning shaxsiy tajribasi va kuzatuvlariga asoslanadi. Bu esa baholashning ob'ektivligi va ishonchliligini pasaytirishi mumkin [12, 13]. Zamonaviy sport fanida texnik harakatlarni baholashda ob'ektiv mezonlar va ko'rsatkichlarni ishlab chiqishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi stol tennisi sport o'quv mashg'ulotlarida texnik harakatlarni baholashning ilmiy-nazariy muammolarini tahlil qilish, mavjud baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini ko'rib chiqish, shuningdek, ushbu sohada tadqiqot yo'nalishlarini aniqlashdan iborat. Maqolada texnik-taktik tayyorgarlikni baholashning hajmi, o'zgaruvchanligi, ishonchliligi, faolligi va samaradorligi kabi asosiy mezonlari atroflicha o'rganiladi [1]. Bundan tashqari, biomexanik tahlilning ahamiyati va subyektiv hamda ob'ektiv baholash usullari o'rtasidagi farqlar ham ko'rib chiqiladi. Ushbu tadqiqot stol tennisi bo'yicha mutaxassislar, murabbiylar va sportchilar uchun texnik harakatlarni baholash jarayonini takomillashtirishga yordam beradigan qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.

Natijalar

O'tkazilgan tadqiqotlar va ilmiy adabiyotlar tahlili natijasida stol tennisi sport o'quv mashg'ulotlarida texnik harakatlarni baholashning bir qator ilmiy-nazariy muammolari va ularni hal etishga qaratilgan yondashuvlar aniqlandi. Xususan, texnik-taktik tayyorgarlikni baholash uchun quyidagi asosiy mezonlar va ko'rsatkichlar belgilandi [1]:

O'tkazilgan tadqiqotlar va ilmiy adabiyotlar tahlili natijasida stol tennisi sport o'quv mashg'ulotlarida texnik harakatlarni baholashning bir qator ilmiy-nazariy muammolari va ularni hal etishga qaratilgan yondashuvlar aniqlandi. Xususan, texnik-taktik tayyorgarlikni baholash uchun quyidagi asosiy mezonlar belgilandi: **Hajm (Volume)**, ya'ni sportchi tomonidan bajarilgan texnik-taktik harakatlarning umumiy soni; **O'zgaruvchanlik (Variability)**,

turli xil texnik harakatlarni turli vaziyatlarda qo'llash qobiliyati; **Ishonchlilik (Reliability)**, texnik harakatlarning barqaror va xatosiz bajarilishi; **Faollik (Activity)**, sportchining o'yin davomida tashabbuskorligi va hujumkor harakatlarni amalga oshirishga intilishi; va **Samaradorlik (Effectiveness)**, bajarilgan texnik harakatlarning o'yin natijasiga bevosita ta'siri [1]. Bu ko'rsatkichlar mashg'ulot yoki musobaqa davomida bajarilgan zarbalar, to'p uzatishlar va boshqa harakatlarning miqdorini, sportchining o'yin uslubining moslashuvchanligini, yuqori bosim ostida texnik elementlarning sifatini saqlab qolish qobiliyatini, o'yin uslubining agressivligini va yutilgan ochkolar soni kabi omillarni o'z ichiga oladi.

O'quv-mashg'ulot jarayonida texnik-taktik tayyorgarlikni baholashning ushbu mezonlari va ko'rsatkichlarini muntazam ravishda qo'llash, sportchilarning rivojlanish dinamikasini kuzatish va mashg'ulot dasturlarini individual ehtiyojlarga moslashtirish imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, sportchilarning musobaqalardagi natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Xulosa

Stol tennisi sport o'quv mashg'ulotlarida texnik harakatlarni baholashning ilmiy-nazariy muammolari murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ularni hal etish sportchilarning musobaqa faoliyatidagi samaradorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, texnik-taktik tayyorgarlikni baholashda hajm, o'zgaruvchanlik, ishonchlilik, faollik va samaradorlik kabi ob'ektiv mezonlarga asoslanish zarur [1]. Shu bilan birga, subyektiv va ob'ektiv baholash usullarini uyg'unlashtirish, ya'ni murabbiylarning tajribasini zamonaviy texnologik vositalar (video tahlil, biomexanik tahlil) bilan birlashtirish, baholash jarayonining aniqligi va ishonchligini sezilarli darajada oshiradi [7, 8, 9, 10, 11, 12, 13].

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

[1] Баширова Д.М., Бурцева Е.В. КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ТЕННИСИСТОВ. Наука и спорт: современные тенденции. 2023. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriterii-i-pokazateli-otsenki-tehniko-takticheskoy-podgotovlennosti-tennisistov>

[2] Saidova S.D. YOSH TENNISCHILARNI TEXNIK-TAKTIK HARAKATARINING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARINI O'RGATISH USLUBIYATI. 2024. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/yosh-tennischilarni-texnik-taktik-harakatarining-o-ziga-hos-hususiyyatlarini-o-rgatish-uslubiyati>

[3] Muxlisa A. STOL TENNISI O'YINI TEXNIKASI. 2025. URL: <https://phoenixpublication.net/index.php/ZAM/article/download/2884/2447>

[4] Aprial B. Technical Proficiency Analysis in Table Tennis. 2025. URL: <https://inspire.igiinsight.com/index.php/inspiree/article/view/144>

[5] Kong P.W. Assessing Table Tennis Technical Proficiency in Individuals with Disabilities: A Scoping Review. 2024. URL: <https://www.mdpi.com/2076-3417/14/11/4815>

[6] Faber I.R. Developing a tool to assess technical skills in talented youth table tennis players—a multi-method approach combining professional and scientific literature and coaches' perspectives. 2021. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8214643/>

[7] Zhang Y. Biomechanical analysis of forehand and backhand strokes in elite table tennis players: Implications for training and injury prevention. 2025. URL: <https://ojs.sin-chn.com/index.php/mcb/article/view/1421>